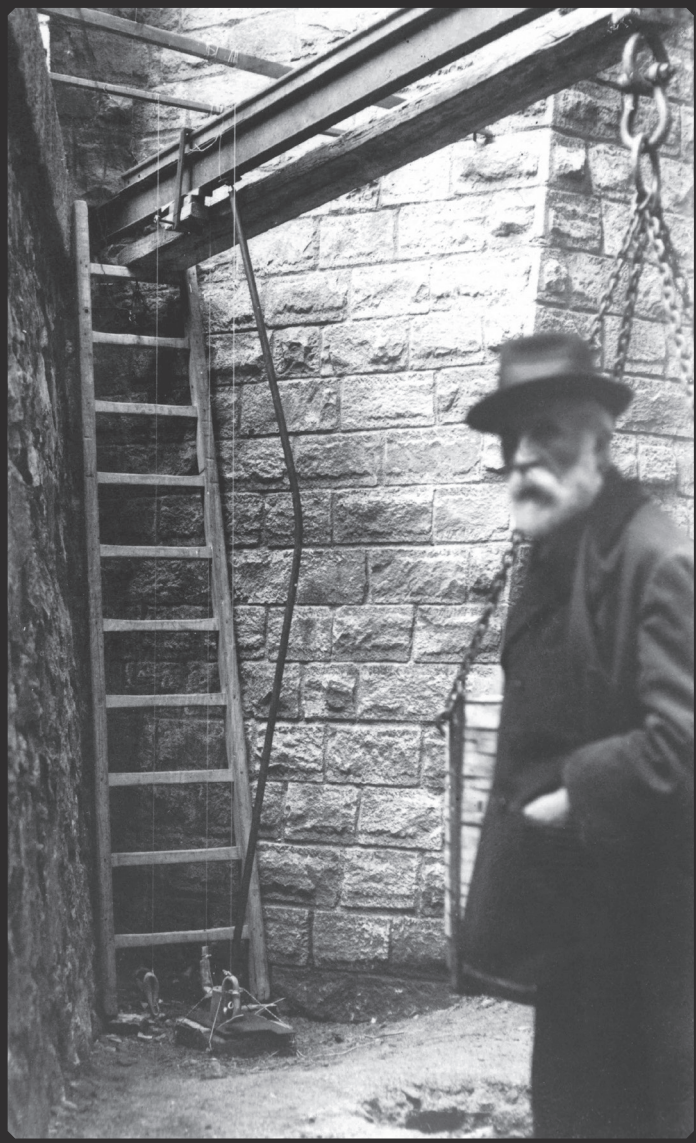
ARMAND PUIG I TÀRRECH

ANTONI GAUDÍ

ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA

Antoni Gaudí a Sagrada Família építkezésén
Sagrada Família Dokumentációs Központ

ARMAND PUIG I TÀRRECH

ANTONI GAUDÍ

ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA

FORDÍTOTTA NEMES KRISZTINA

TYPOTEX

A mű fordítását a Ramon Llull Intézet támogatta.

institut ramon llull

Antoni Gaudí, vida i obra
© Armand Puig i Tàrrech, 2024
Hungarian translation © Nemes Krisztina, 2026
Hungarian edition © Typotex, Budapest, 2026
Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!
Ezt a könyvet ember írta és ember fordította.

ISBN 978 963 493 383 0
ISSN 1787-3444
Képfilozófiák

Kedves Olvasó!
Köszönjük, hogy kínálatunkból választott olvasnivalót!
Újabb kiadványainkról, akcióinkról a *www.typotex.hu*
és a *facebook.com/typotexkiado* oldalakon értesülhet.

Typotex Kiadó
Alapította Votisky Zsuzsa, 1989
A kiadó az 1975-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.
Felelős kiadó: Németh Kinga
Felelős szerkesztő: Brunner Ákos
Szerkesztette: Böröczki Tamás
Tördelés: Szalay Éva
Borítóterv: Somogyi Péter
A boritóhoz felhasznált kép forrása: iStockphoto
Nyomta és kötötte: OOK-Press Nyomda, Veszprém
Felelős vezető: Szathmáry Attila

TARTALOM

1852 GYERMEKKOR, KAMASZKOR ÉS A KORA IFJÚSÁG REUSBAN 1868

Megszületik egy „reusensis” 14
A Riudoms-hipotézis 15
A családi ház 17
Keresztség, bérmálkozás és elsőáldozás 19
Gyermekkor, kamaszkor és a kora ifjúság Reusban 19
A katekizmus mint ihletforrás 20
Reusi gyermekkor 24
Kamaszkor és kora ifjúkor 26
A tenger és a tér 28
A Poblet-terv 32
A reusi társadalom 34

1868 ÉPÍTÉSZETI TANULMÁNYOK BARCELONÁBAN 1878

Középiskola és a természettudományi kar (1868–1874) 39
Az Építészeti Iskola (1874–1878) 41
Az első munkák 43

1878 AZ ÉPÍTÉSZETI TEVÉKENYSÉG KEZDETE: A „NAGY TEMPLOM ÁLMA” 1883

A reusi kézirat 50
A Matarói Munkásszövetkezet (1878–1885) 55
Gaudí belépése kora társadalmába 59

A „nagy templom” és a „családi otthon” 66
„Soha nem éreztem, hogy házasságra vagyok hivatott” 72

1883 A SAGRADA FAMÍLIÁTÓL A LELKI ÁTALAKULÁSIG: A KREATIVITÁS ÉS A BELSŐ ÚTKERESÉS KÖZÖTT 1898

A „nagy templom” kezdete 79
Sagrada Família: az építés első szakasza (1883–1893) 82
Szabadon szárnyaló kreativitás (1883–1889) 89
A Vicens-ház (1883–1889) 89
„El Capricho” (1883–1889) 92
A Güell-birtok (1884–1887) 94
A Güell-palota (1885–1889) 97
Belső útkeresés (1887–1893) 103
A püspöki palota Astorgában (1887–1893) 103
A tereziánusok Ganduxer utcai iskolája (Barcelona) (1888–1890) 108
A Botines-ház (León) (1891–1892) 117
A tangeri katolikus misszió terve (1892–1893) 118
Válság és lelki átalakulás (1894–1898): a nagyböjti megtisztulás 128
Sagrada Família: az építés második szakasza (1894–1898) 136

1898 A KREATIVITÁS CSÚCSÁTÓL A BETEGSÉGIG 1911

Az új perspektíva 146
Szimbolikus perspektíva 149

Esztétikai perspektíva *151*

A kreatív korszak csúcsa Barcelonában *157*

Calvet-ház (1898–1900) 157

A Bellesguard-villa (1900–1908) 160

Güell-park (1900–1914) 164

A Batlló-ház (1904–1906) 176

La Pedrera (Milà-ház) (1906–1910) 180

A kreativitás csúcskorszakának vallási rendeltetésű épületei *189*

A Güell-munkástelep temploma (1898–1908/1914–1918) 194

A mallorcai székesegyház restaurációja (1902–1904/1915) 209

Sagrada Família: az építés harmadik szakasza (1898–1911) *222*

Gaudí válasza a társadalmi változásokra *230*

Párizsi siker és súlyos betegség (1910–1911) *242*

1911 A KERESZTÉNY MISZTIKA ÚTJA: A SAGRADA FAMÍLIA, GAUDÍ EGYETLEN CÉLJA 1926

A barátok halála *254*

Torras i Bages útmutatása *255*

Az unokahúg halála *258*

Sagrada Família: az építés negyedik szakasza (1911–1926) *262*

Átköltözés a Sagrada Famíliába *288*

Az életút vége *291*

GAUDÍ, AZ EGYEDÜLÁLLÓ ALKOTÓ

Az ember és az életmű 310
Hogyan látták mások? 315
Milyennek látta önmagát? 317
Jellem, magatartás és szokások 319
Az egyszerűség 326
Eszmények 327
Istennel egyesült élet 330
Kötöttségektől mentes élet 331
Arc az üveg mögött 333

EPILÓGUS HÁROM ALÁÍRÁSSAL

A három aláírás 344

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS 349
JEGYZETEK 351
BIBLIOGRÁFIA 355

ELŐSZÓ

A könyv, amit az olvasó a kezében tart, történeti és levéltári kutatásokon alapuló munka, mely Antoni Gaudí i Cornet (Reus, 1852 – Barcelona, 1926) alakját kívánja megrajzolni. Gaudí az európai kultúra ritka géniuszainak egyike, olyan építész, aki alkotókészsége hömpölygő erejével megszólaltatja a köveket, melyek szépsége megragadja, s egy mögöttes, alapvetően keresztény, szimbolikus gondolatrendszer felé vonzza az embert, de nem hagyja figyelmen kívül az antikvitás világát sem: a Sagrada Família oszlopsora a Parthenón oszlopsorát idézi meg. Gaudí nem távolodik el a természettől sem, amelyre úgy tekint, mint tanítómesterére és az isteni alkotómunka megtestesülésére, a műre, amely Isten keze által jött létre. Mindemellett párbeszédet folytat minden, a saját korát megelőző építészeti és művészeti stílussal az egyiptomi művészettől a barokkig, Püthagorasz geometriájától Monge ábrázoló geometriájáig, a bizánci építészet példáitól korának avantgárd irányzataiig; legfőképpen pedig a gótikával, ezzel a par excellence európai művészi stílussal, melyet úgy próbál „javítani", hogy a csúcsíveket parabolaívekre váltja, és kitalál egy olyan támasztórendszert, amely feleslegessé teszi a külső támpilléreket.

Szigorú értelemben véve Gaudí nem a katalán szecesszió, vagyis a modernizmus stílusában alkot. Gaudí önmaga, egy csakis rá jellemző esztétikával, fény- és térkezeléssel, anyag- és formahasználattal. Építész és művész, valamint rézműves mesterember, aki jól ismeri a fa, az üveg és a vas tulajdonságait is. Totális alkotó, a forma mestere akkor is, ha egy kis gyertyatartóról vagy egy családi ház ajtajának kopogtatójáról van szó, és akkor is, ha többrétegű üvegből készült hatalmas üvegablakot vagy egy templom főhajójában erőteljesen ábrázolódó, óriási paraboloid hiperbolát kell megterveznie. Ugyanakkor olyan alkotó, aki minőségi anyagokra és minőségi mesteremberekre tart igényt, s aki az *arte povera* stílus jegyében megvalósítja a kerámia újrahasznosítását azzal, hogy a törött, maradék

anyagokból létrehozza a törtcserepes díszítést, a *trencadís*t, vagy újra felhasználja a textilgyári gépek orsóit és abroncsait a Güell textilipari munkástelepen épített templom altemplomának rácsaihoz és ablakkereteihez.

Gaudí elképzelése szerint a technikát a szeretet szolgálatába kell állítani, hogy építészet és szimbólum egy és ugyanaz legyen, mindennek legyen értelme és jelentése, s az mindig a kontextusból következzen. Valójában a szimbólumnak nincs olyan jelentése, mely független a történetétől, amelyből táplálkozik, és a kontextustól, amelybe beleíródik. Ha megfeledkezünk ezekről a koordinátákról, akkor egykettőre komoly értelmezési nehézségekbe botlunk. Sokan olyan jelentéseket tulajdonítanak Gaudínak, amelyek nem egyebek puszta kitalációnál, jámbor feltételezésnél vagy ideológiai jellegű érvelésnél. Gaudí művének értelmezéséhez szigorúságra és megalapozottságra van szükség. Ezek híján fennáll a veszély, hogy a fogalmakat misztifikáljuk vagy összekeverjük, s feltételezésen alapuló kapcsolatba állítunk egymással elemeket, melyeknek semmi közük egymáshoz. Vagy pedig, ha nem vagyunk tisztában egy adott elem kontextusával, akkor könnyen elkerülheti a figyelmünket, hogy milyen megkülönböztető szimbólumértékkel rendelkezik. A Matarói Munkásszövetség zászlóján látható méh a szorgalmat és a közösségben végzett munkát jelenti, míg azok a méhek, melyek a Sagrada Família Születés-homlokzatának kapuján a Mária szívéből csorgó vért isszák, azt a fájdalmat és szenvedést jelzik, amit Jézus anyja érez majd, amikor végignézi fia halálát. A kontextus ismerete és tudományos megalapozottság nélkül nem lehet helyesen olvasni Gaudí szimbólumait, s nem érthetjük meg személyének erejét és árnyalatait sem.

Ennek a könyvnek pontosan az a célja, hogy – Joan Bergós kifejezésével élve – közelebb kerüljünk az emberhez és a műhöz, Gaudí alakjához és az általa létrehozott alkotásokhoz, a látásmódjához és mindahhoz, ami annak alapját adja. A könyv legfőbb módszertani alapelve az, hogy ne fogjuk a szekeret a lovak elé, vagyis addig ne jelentsünk ki semmit Gaudíról, amíg nem tanulmányoztuk és ellenőriztük mindazt, amiről azt állítják, hogy Gaudí mondta. Gaudí nagyon kevés dolgot írt le, a harmincas éveitől pedig egyáltalán semmit sem. Ráadásul

a jegyzetei, tervrajzai, vázlatai, tanulmányai a makettekkel és a gipszmodellekkel együtt mind elégtek vagy odavesztek, amikor 1936 júliusában anarchista különítmények feldúlták a Sagrada Família nagy műhelyét és tanműhelyeit. Ránk maradt azonban az életmű nagy része, mely egyházi, magán- és középületekből áll, s amit közvetlen és közvetett történeti források segítségével kell dokumentálnunk és értelmeznünk. Ezek a lehetőleg a művésszel kortárs források, valamint Gaudí életműve tették lehetővé, hogy elkészüljön ez a Gaudí-életrajz, mely megkísérli megrajzolni a mester személyének szellemi és történelmi vonásait.

A források kritikai szemléletű tanulmányozása lehetővé teszi, hogy megszabaduljunk jó néhány Gaudít illető sztereotípiától, s ugyanakkor lehetővé teszi, hogy bemutassuk azt a világszerte ismert, univerzális katalánt, aki a Renaixença* jegyében alkot, azon irányzatéban, amely közel áll a modernizmushoz, de mégis különbözik tőle. Mindemellett sem Gaudí, sem pedig az életműve nem értelmezhető úgy, ha figyelmen kívül hagyjuk a keresztény tanításokat és Gaudí mélyen megélt katolikus hitét. Ezen a ponton Gaudí a kevesebbtől a több felé halad. Keresztény családban született, édesapja Riudomsból, édesanyja Reusból származott, tizenhat éves korában Barcelonába költözött a bátyjával, és ifjúkorában Jézustól és az Egyháztól meglehetősen eltávolodva élt. Később azonban egyre közelebb került a hithez, amiben segítségére volt többek között Torras i Bages, valamint a megbízások, amiket kapott, legfőképp a Sagrada Família (1883). Az 1894-es lelki krízis következtében vallásos hite olyannyira megszilárdult, hogy életének utolsó éveiben, amikor minden idejét a Sagrada Família építésének szentelte, misztikus élményeket tapasztalt meg.

Egy személyes megjegyzéssel szeretném zárni ezt az előszót. E sorok írója Selva del Camp szülötte, egy kisvárosé a Camp de Tarragona** területén, hét

---

* Renaixença – 19. századi katalán szellemi és kulturális megújhodási mozgalom, a katalán nacionalizmus nyelvi, művészeti alapja. (Lábjegyzetben a fordító jegyzetei olvashatók, a szerzői jegyzetek a könyv végén találhatók.)

** A terület elnevezése a római időkre megy vissza: latinul a *territorium Tarraconensis* a Tarragona városához tartozó területet jelölte. Camp de Tarragona (röviden Tarragona) provincia Katalónia egyik, több járást magában foglaló történelmi régiója.

kilométerre Reustól, Gaudí szülővárosától. Nagyon közel áll tehát hozzám ennek a vidéknek a képi világa, a textúrák, a föld és a fák színe, a népi vallásos gyakorlat és az a szenvedélyes természet, ami a *La Gent del Llamp* folyóirat körét jellemezte. Gaudí, az egész ember nagyon ismerős számomra. A későbbi építész gyerekkorától kezdve minden nyáron itt, a Riudoms községhez tartozó Calderera-házban, a természet közelségében formálta a színek iránti érzékenységét, míg az év többi részében iskolába járt, és főként geometriát tanult Reusban a piaristáknál (nem volt igazán jó tanuló). S ehhez igen közel, Tarragonában, a tenger folyton változó színe keveredett a római kváderköveket fürdető aranyozott fénnyel és az érseki székhely hatalmas főhajójának tónusaival. Ez volt Gaudí gyermek- és ifjúkorának világa, ami örökre nyomot hagyott benne. Ezért tekintett magára mindig úgy, mint a Camp de Tarragona építészére, aki a forma barokk mesterétől, a reusi szentély Irgalmas Szűzanya oltárszobrának alkotójától, a vallsi Lluís Bonifaçtól tanult. Gaudí mindig hű maradt a gyökereihez. Ennek élő bizonyítéka az a tizenkét gyümölcsöskosár a Sagrada Família külső homlokzatán, melyek tele vannak az általa olyannyira szeretett, Camp de Tarragonában honos gyümölcsökkel.

La Selva del Camp, 2023. június 10.
Armand Puig i Tàrrech

GYERMEKKOR, KAMASZKOR ÉS A KORA IFJÚSÁG REUSBAN

Megszületik egy „reusensis”
A Riudoms-hipotézis
A családi ház
Keresztség, bérmálkozás és elsőáldozás
Gyermekkor, kamaszkor és a kora ifjúság Reusban
A katekizmus mint ihletforrás
Reusi gyermekkor
Kamaszkor és kora ifjúkor
A tenger és a tér
A Poblet-terv
A reusi társadalom

1852–1868

MEGSZÜLETIK EGY „REUSENSIS”

Antoni Gaudí i Cornet Reusban született 1852. június 25-én, és Barcelonában halt meg szintén június hónapban, annak 10. napján, 1926-ban. Hetvenhárom évet élt. Minden vele kapcsolatos hivatalos dokumentumban, az általa aláírt személyes, akadémiai és szakmai iratokban egyaránt – beleértve az olyan nagy jelentőségű dokumentumokat is, mint az 1911. június 9-én diktált végakarat (melyet Ramon Cantó puigcerdai közjegyző állított ki) és az 1925-ből származó hagyatéki rendelkezések – az szerepel, hogy „Reusban született”. Ezek a hagyatéki rendelkezések a Francesc d’Assís Vidal i Barraquernek, Tarragona érsekének írott két levélben öltöttek formát, melyekben a „Reusban született” Gaudí azt kéri, hogy hadd hozzon létre két vallási alapítványt, az egyiket az édesanyja emlékére Reusban, az anyja szülővárosában, a másikat pedig Riudomsban, az édesapja emlékére, aki ezen a Camp de Tarragona-i településen született. A két levelet, melyek keletkezési dátuma 1925. január 23., Barcelonában adták postára. Ezenkívül még sok más helyen is feltüntetik, hogy Gaudí Reusban született, így például a barcelonai közjegyző, Hermengild Martí Ferrer által ellenjegyzett iratban (1878. február 14.), a reusi közjegyző, Plàcid Bassedas Saludes által kiállított iratban (1878. március 14.), a Gaudí műveiből 1910-ben Párizsban készült kiállítás katalógusában és a barcelonai Santa Creu kórház nyilvántartási könyvében (ahol feljegyzik, hogy június 7-én vitték be, és ott halt meg 1926. június 10-én). Még egy további bizonyíték létezik Gaudí *reusensis* voltára, azaz reusi származására: a Sagrada Famíliában, a Kármel-hegyi Szűzanya-szobor lábánál található Gaudí-síremlékre vésett felirat. Így tehát a létező dokumentumok egyértelműen arról tanúskodnak, hogy Antoni Gaudí születési helye Reus volt.

A RIUDOMS-HIPOTÉZIS

Csak 1952-től kezdődően merül fel egy másik hipotézis Josep F. Ràfols i Fontanalsnak (1889–1965), Gaudí egykori munkatársának köszönhetően, aki Riudomsot kezdi emlegetni Gaudí szülőhelyeként. Ràfols, Gaudí első életrajzának szerzője 1928-ban, mindössze két évvel az építész halála után jelentette meg a könyvét, amit a következő szavakkal nyit: „Antoni Gaudí i Cornet Reusban született 1852. június 25-én." Az életrajz második kiadásának idejére azonban megváltoztatta a véleményét. Ennek oka valószínűleg egy másik építész, Joan Rubió Bellver (1871–1952) tanúbizonysága volt, akivel Gaudí szintén együtt dolgozott, és aki szóban azt állította Ràfolsnak, Bergósnak és Quintanának (mindhárman építészek, és szintén a mester munkatársai voltak), hogy Gaudítól gyakran lehetett hallani a kijelentést: „riudomsi vagyok". Valóban, Bergós csakúgy, mint Quintana megerősítették Ramon M. Roca Sastre barcelonai közjegyző előtt 1954. július 20-án, hogy ők is többször hallották a mestertől, hogy riudomsinak vallja magát. Gaudí egykori munkatársai közül egy másik építész, Lluís Bonet i Garí szintén tényként kezeli, hogy Gaudí Riudomsban született. Más jelentős építészek azonban, mint Isidre Puig Boada és Cèsar Martinell – akik szintén együtt dolgoztak Gaudíval –, vagy Domènec Sugranyes, akit a mester végrendelete végrehajtójának jelölt ki, s aki átvette helyét a Sagrada Família építési munkálatainál, egyöntetűen azt állítják, hogy Gaudí Reusban született.

Gaudí olyan erősen kötődött Riudomshoz, hogy bizonyos alkalmakkor riudomsinak mondta magát. A hivatkozott mondat azonban („Riudomsi vagyok.") nem azt jelenti, hogy Gaudí ténylegesen a településen született, hanem csak azt, hogy riudomsinak érezte magát. Valójában maga Gaudí, mint már említettük, az általa benyújtott vagy aláírt hivatalos dokumentumokban mindig reusi születésűként hivatkozott önmagára. A félreérthető állítások hátterében a Gaudí és a szülővárosa közötti összetett viszony áll. Mint azt az életrajzíró és építész Bassegoda lejegyzi, több mint valószínű, hogy Gaudínak fájdalmat okozott,

hogy az Irgalmas Szűz Mária-szentély homlokzati átalakításához készített tervének megvalósítása – a tervezéssel a szentélyt működtető tanács igazgatótestülete bízta meg – rögtön az előkészítő munkák megkezdése után félbeszakadt. A terv végül sosem valósult meg, mert a reusi városházához kötődő egyes szektorok, valamint a szentéllyel szomszédos területek tulajdonosai körében ellenkezést váltott ki. Az ügy odáig jutott, hogy közigazgatási aktát nyitottak róla, Gaudí pedig a számtalan akadály láttán úgy döntött, hogy felhagy a számára oly kedves tervvel.

Gaudí, aki egész életében mély hittel kötődött a Szűzanyához, nagy szomorúsággal viselte a történteket. Egész gyerekkorában az „Irgalmasság anyja" volt számára a meghatározó Mária-alak, s elképzelhetjük, milyen mély sebet ejtett rajta, hogy az építkezés ügye ilyen szerencsétlenül alakult. Évekkel később az Irgalmas Szűz Mária alakjának ábrázolása, melyen angyalok tartják a szűz palástját, megjelenik a Sagrada Família külső apszisában található Szűz Mária mennybemenetele kápolna építészeti kialakításában. Ezt értelmezhetjük úgy, mint Gaudí tisztelgését az előtt a Mária-alak előtt, akit a Montserrati Szűzzel együtt mindig a szívében hordott.

Riudoms azonban olyan hely volt, amely mindig barátsággal fogadta, és a gyermekkorára emlékeztette. Gaudí érzelmileg mindvégig szorosan kötődött az édesapja szülőhelyéhez, ahol a generációk óta a család tulajdonát képező ház állt (külvég, Sant Francesc 11.). Mindig nagyon közel érezte magát Riudomshoz és a riudomsi emberekhez, formákban és színekben rendkívül gazdag építészi képzelete gyakran merít inspirációt a Reus és Riudoms között eltelt gyerekkor, s legfőképp a Calderera-házhoz kötődő emlékeiből. A régi családi ház onnan kapta a nevét, hogy földszintjén egy rézművesműhely helyezkedett el – Riudoms egyetlen ilyen műhelye. Apai oldalról a család két vidéki ingatlannal rendelkezett, ezek közül a fontosabb a La Clota határrészen elhelyezkedő kétholdas birtok volt „olajfákkal, gyümölcsfákkal, szőlővel és veteményeskerttel", melyen a Caldererának nevezett ház állt. Mikor Gaudí édesapja 1906-ban végrendelkezés nélkül meghalt, a ház és a hozzá tartozó riudomsi földek az építész

és a Barcelonában vele élő unokahúga, Rosa birtokába kerültek. Rosa 1912-ben bekövetkezett halálakor vált Gaudí az apai örökség egyetlen birtokosává.

Egyébként pedig egyetlen személy állította azt szóbeli beszámoló alapján, hogy Gaudí a riudomsi határban álló Calderera-házban született: a riudomsi származású bábaasszony, Engràcia Llorens Pàmies (Pellicé) (1825–1897), aki azt mesélte az unokájának, Engràcia Fontgivellnek, hogy ő volt az, aki segédkezett Gaudí anyjának Antoni születésénél a Calderera-házban. Ez tehát közvetett tanúságtételt jelent, ami nem számít döntő bizonyítéknak. További, szintén a Riudomshoz fűződő szoros kapcsolatot tanúsító vallomások is felsorakoznak a bábaasszonyé mellett, melyekben szintén az a kötődés kap hangsúlyt, melylyel Gaudí gyerekkorának egyik legkedvesebb helyszínéhez, a Calderera-házhoz, képzeletvilágának egyik legfontosabb forrásához kapcsolódik.

Összefoglalásképp megállapítjuk, hogy a dokumentumok súlya a perdöntő, s így minden arra mutat, hogy Antoni Gaudí Reusban született 1852. június 25-én, de egész életén át szoros és különleges kapcsolatot ápolt apja szülőhelyével, Riudoms településsel, amely gyermekkorának és esztétikai képzeletvilágának egyik fontos vonatkoztatási pontja volt.

A CSALÁDI HÁZ

Antoni Gaudí i Cornet szülei Francesc Gaudí i Serra, aki Riudomsban született, de Reusban élt, és Antònia Cornet i Beltran, aki Reusban született és ott is lakott. Antoni volt a házaspár utolsó gyermeke az ötből: az első, Rosa (1844–1879) Josep Egea Ferrerhez ment feleségül, egy leánygyermeket hagyott maga után, akit Rosának vagy Rosetának hívtak, és hároméves volt, mikor édesanyja harmincöt évesen meghalt; utána született két gyerek, akik nagyon fiatalon haltak meg (Maria öt évet élt, Francesc pedig kettőt); a negyedik gyermeknek szintén a Francesc nevet adták, ő felcseperedve orvosi egyetemre

járt Barcelonában, kiváló eredménnyel végzett, ám huszonöt évesen ő is meghalt (1851–1876); majd utolsó gyermekként, 1852-ben megszületett Antoni, aki Reusban élt tizenhat éves koráig, 1868-ig. Abban az évben kezdte meg tanulmányait Barcelonában bátyjával, Francesckel együtt, de ő testvérével ellentétben építésznek készült. 1876-ban Barcelonában meghal az édesanyja és a bátyja, majd két évvel később az egész család végleg a katalán fővárosba költözik Antonihoz, aki épp akkor szerezte meg az építészdiplomát, s attól kezdve együtt élnek.

Vitatott kérdés az is, hogy hol állt Gaudí szülőháza. Eduard Toda, az építész gyerekkori barátja szerint kijelenthető, hogy Gaudí abban a házban született, ahol a szülei laktak 1843. május 9-én kötött házasságuktól kezdve. Ez a családi otthon a reusi Sant Vicenç utca 4-ben volt egy sarokházban, melynek másik szárnya az Amargura utcára nyílt. A keresztlevél tanúsága szerint a gyermek június 25-én délelőtt fél tízkor jött a világra. Gaudí édesanyja valószínűleg abban a szobában szült, ahol a férjével és a két másik gyerekkel, Rosával és Francesckel laktak, vagyis a szülői ház félemeletén. Az első emeleten az anyai nagyszülők laktak, Anton Cornet és Rosa Serra, valamint két hajadon lányuk. A földszint pedig Gaudí nagyapja tágas rézművesműhelyének adott otthont. Ez volt az a műhely, ahol Gaudí édesapja tizenöt éves korában elkezdett dolgozni inasként, és ahol megismerte jövendőbeli feleségét, Antòniát, a rézművesmester három leánya közül a legidősebbet. Gaudí apja, aki nagyon dolgos ember volt, saját rézművesműhelyt is nyitott egy fedett belső udvaron a Sant Joan utca elején, ahol az belefut a Prim térbe, amit akkor még az Apácák terének neveztek.

KERESZTSÉG, BÉRMÁLKOZÁS ÉS ELSŐÁLDOZÁS

A Gaudí–Cornet család ötödik és egyben utolsó gyermekének a keresztelőjét a kor szokásának megfelelően késlekedés nélkül megtartották. Tulajdonképpen Antoni Gaudí mind a négy testvérét itt keresztelték meg a születésük napján vagy másnapján a perjelségi Szent Péter-templomban, ami abban az időben Reus egyetlen temploma volt. Ami Gaudít illeti, a keresztelő születése másnapján, június 26-án a város parókiájához tartozó keresztelőkápolnában történt. Abban az időben az volt a szokás, hogy az újszülötteknek három nevet adtak: a gyermek az Anton, Plàcid és Guillem nevet kapta. Az elsőt, az Antont apai nagyapja és anyja neve, az Antònia után – valószínűleg ezt választották neki a szülei. A második nevét, a Plàcidot a Gaudít keresztvíz alá tartó keresztapjától kapta, aki az apja, Francesc hatodszülött testvére volt, és saját nevét adta az újszülöttnek, amit aztán dialektális formában, Plàcidóként, nem pedig Plàcidként jegyeztek be. A harmadik név, a Guillem pedig annak a szentnek a neve, amelynek napján a gyermek született: június 25-e Vercelli Szent Vilmos napja, aki XII. századi bencés szerzetesből lett szent. A keresztelési szertartást valószínűleg Josep Casas, a perjelség vikáriusa végezte, s a nevet ő választotta.

GYEREKKOR, KAMASZKOR ÉS KORA IFJÚSÁG REUSBAN

Gaudí első keresztneve a katalán Antoni teljes formájának jellegzetes, Tarragona környékén használt rövidítése, az Anton. Azok, akik élete során közelebbi ismeretséget ápoltak Gaudíval, „don Antonnak” szólították. Ő azonban a hivatalos dokumentumokat ösztönösen „Antoni” vagy „Antonio” formában

írta alá. Ami a keresztanyát illeti, biztosan tudható, hogy ezt a szerepet Raimunda Tarragó Anguera töltötte be, aki a gyermek apja, Francesc Gaudí egyik testvérének, Antoni Gaudí Serrának volt a felesége. Vagyis Gaudí keresztszülei egy nagybácsi és egy nagynéni voltak, mindketten az apai oldalról.

Antoni Gaudí bérmálkozására nagyon hamar sor került. 1853. szeptember 10-én Gil Esteve i Tomàs, aki korábban San Juan püspöke volt az akkoriban még spanyol gyarmat Puerto Ricóban, rengeteg reusi gyermek számára kiszolgáltatta a bérmálkozás szentségét, köztük Antoni Gaudínak is, aki akkor még csak pár hónappal múlt egyéves. Ez az adat szerepel a reusi Szent Péter apostol perjelség plébániájának levéltárában, ami ma a Tarragonai Történeti és Érseki Levéltárban található (9. könyv f. 19r). Az összes akkor megbérmált gyermek bérmakeresztapja Joan Malegué volt, Reus akkoriban hivatalban lévő polgármestere, a keresztanya szerepét pedig Vicenta de Gavaldà vállalta magára.

Nem tudjuk pontosan, mikor lett elsőáldozó Gaudí, a hely azonban biztos: a Szent Péter perjelség plébániája. Abban a korszakban a gyerekek kilenc- vagy tízéves korban járultak az elsőáldozás szentségéhez, úgyhogy Gaudí esetében ez 1862 körül lehetett. A felkészítő katekézisoktatást egy pap végezte, aki reusi viszonylatban valószínűleg a perjelségi templom egyik vikáriusa volt. Az oktatás vasárnaponként zajlott a nagymise után, s abból állt, hogy kívülről meg kellett tanulni az alapimádságokat, a keresztényi élet gyakorlatának alapjait és az Egyház szentségeivel, különösképpen az áldozással kapcsolatos tudnivalókat.

A KATEKIZMUS MINT IHLETFORRÁS

Nagyon valószínű, hogy az elsőáldozásra felkészítő katekézisoktatás, amiben Antoni Gaudí részesült, a Josep Domènec Costa i Borràs, Tarragona érseke (1857–1864) által írt katekizmuson alapult (*Catecisme de la doctrina cristiana,*

vagyis A keresztény doktrína katekizmusa). Ezt a kétnyelvű katekézist (a páratlan oldalak katalánul, a páros oldalak spanyolul) először 1853-ban adták ki Barcelonában. Ezért aztán azt kell feltételeznünk, hogy a Gaudí által szerzett első ismeretek, a keresztény hitbe és hitéletbe való bevezetés ezen a barcelonai egyházmegyében már hivatalossá tett katekézisen alapultak, amely nyilvánvalóan a tarragonai egyházmegyében is hivatalossá vált, amint az új érsek 1857-ben elfoglalta a főpapi széket.

Costa i Borràs katekézisének tartalomjegyzéke alkotja a Sagrada Família Megdicsőülés-homlokzatán szereplő elemek vonatkoztatási alapját, és általánosságban véve az egész bazilika teológiai és szimbolikus felépítésének alapját is. Másrészt pedig ezek a tartalmak összhangban álltak azzal az életszemlélettel, amelyben Gaudí a családon belül nevelkedett. Vegyük sorra, melyek ezek.

1. *A témák listája* (6–25. o.). „A keresztény doktrína összefoglalója vagy rövid magyarázata" általános cím alatt jelennek meg az imádságok (a Miatyánk, az Üdvözlégy, a Hiszekegy, a Salve Regina) és a doktrinális elemek, melyekkel a katekizmusoktatás során később foglalkoznak: az isteni törvényből következő parancsolatok (tíz), az Egyház általános parancsolatai (öt), a szentségek (hét), az átfogó szentgyónás, a bűnbánat menete, a hit alaptételei vagy a hitvallás (tizennégy), az irgalmasság cselekedetei (tizennégy, hét testi és hét lelki), a főbűnök (hét, melyeket szembeállítanak a hét erénnyel), a lélek ellenségei (három), a teológiai erények (három), a sarkalatos erények (négy), a lélek képességei (három), a testi érzékszervek (öt), a Szentlélek adományai, a Szentlélek gyümölcsei (tizenkettő), a boldogságmondások (nyolc), a világ végső sorsának doktrínája (négy). A Costa i Borràs katekéziskönyvének első részét alkotó elemek meghatározó jelentőségűek Gaudí számára, aki megőrzi, majd teljes ragyogásában alkalmazza őket, amikor megtervezi főművét, a Sagrada Família-bazilika építészeti, teológiai és szimbólumrendszerét.

2. *Bevezetés* (26–33. o.). Fontos hangsúlyoznunk, milyen nagy jelentőséget tulajdonít ez a rész az apostoloknak, akik az egyházi hagyomány és alapelvek letéteményesei és továbbadói. Ezért arra a kérdésre, hogy „mi alkotja

a kereszténység tanítását?", a következő választ javasolja: „Krisztus, az apostolok és a katolikus anyaszentegyház tanítása". S hogy még inkább kihangsúlyozza ezt az állítást, az utolsó pontban még kiemeli, hogy az apostolok „olyan emberek, mint mi", a tanítás pedig, amit prédikálnak, azért keresztényi, mert „magától Krisztustól ered". Ebből következően megállapítja, hogy „aki az apostolokat és a katolikus egyházat hallgatja, az Krisztust hallgatja, mint azt az evangélium mondja" (26. o.). Gaudí az első pillanattól kezdve értékeli az Egyház apostoli jellegét, amit a Sagrada Família homlokzatain az apostolokat szimbolizáló tizenkét torony is jelez.

3. *A hit tanítása* (34–63. o.). Ki kell emelnünk, hogy a „ki halt meg és szenvedett a kereszten?" (56. o.) kérdésre az a válasz, hogy „Jézus Krisztus, Isten fia Krisztus keresztfáján". A Sagrada Família Passió-homlokzatának tetején egy nagy, üres kereszt áll, Krisztus keresztfája, ahonnan az angyalok gyűjtik a megváltó vércseppjeit. Egy kicsit később, az 58. oldalon teszi fel a szöveg írója azt a kérdést, hogy hol van most Jézus Krisztus, amire az a válasz, hogy „mint Isten, ott van mindenütt, mint ember, a mennyországban és a legszentebb oltáriszentségben". A következő válasz így írja le az eukarisztiát: „a szentelt ostya és a kehely vagy szentelt bor". Az ostya és a kehely mint az eukarisztia szimbólumai mindenütt megtalálhatók a Sagrada Famíliában, főként a külső homlokzaton, mint azt később látni fogjuk.

4. *A remény tanítása* (64–83. o.). Ebben a részben a reményhez tartozó imádságok témáját járja körül a kötet alapos részletességgel, a szokásos kérdés-felelet módszer segítségével. Három imádság tartozik ide: a Miatyánk, az Üdvözlégy és a Salve Regina. Mindháromnak megvan a maga helye a Sagrada Famíliában.

5. *A szeretet tanítása* (84–103. o.). Ebben a részben a szerző aprólékosan sorra veszi az isteni törvényből következő tíz parancsolatot, valamint az anyaszentegyház öt parancsolatát. Érdekes az itt található misedefiníció (96. o.): „Jézus Krisztus, a Mi Urunk életének, szenvedésének és halálának élő ábrázolása, ahol az Isten Fia feláldozza magát az emberek üdvéért". Később a katekizmus arra a szerepre helyezi a hangsúlyt, amit az eukarisztia ünneplésében

a pap tölt be: „felajánlja az örök atyának az ő legkedvesebb fiának áldozatát". Ez a gondolat, hogy Isten feláldozza magát az emberiségért, megjelenik a *Reusi kézirat*ban is, amit Gaudí írt 1878-ban, huszonhat éves korában.

6. *A cselekedetek tanítása* (102–163. o.). Ebben a részben a katekizmus egymás után, részletesen sorra veszi a főbűnöket, a hét egyházi szentséget (a szokásos sorrend szerint: keresztség, bérmálás, oltáriszentség, bűnbocsánat, betegek kenete, egyházi rend, házasság), a Szentlélek adományait, az irgalmasság cselekedeteit, a lélek képességeit, a testi érzékszerveket, a (teológiai és sarkalatos) erényeket, a Szentlélek gyümölcseit (tizenkettő), a boldogságmondásokat, a Szentlélek elleni bűnöket, az égbekiáltó bűnöket és a végső dolgok tanát.

7. *A jó élet szabályai* (162–167. o.). Costa i Borràs katekizmusa nyolc szabályt sorol fel, melyek valamiképp előrevetítik Gaudí életútjának állomásait attól kezdve, hogy 1894-ben válságot él meg, majd megtapasztalja a megtérést: mindig Isten kegyelmében kell lenni, bűnbánatot kell tartani, ha elcsügged a lélek, havonta egyszer meg kell gyónni, „s ehhez tudós és erényes gyóntatót kell választani" (Gaudí választása az oratoriánusokra esett, s a barcelonai óvárosban, a Barri Gòticban található Néri Szent Fülöp-templomba járt), tartózkodni kell a bocsánatos bűnöktől, gondolni kell a halálra (mindennap gondolni kell arra, hogy meghalunk), imádkozni kell Szűz Máriához (naponta elmondani a rózsafüzért, amit Gaudí önként vállalt), meg kell emlékezni a purgatóriumban sínylődő lelkekről, imádkozni kell egy ideig Krisztus passiójára emlékezve, mikor reggel felkelünk, Istennek kell ajánlani minden cselekedetünket.

A Costa i Borràs-féle katekézis és a Gaudí élete és munkássága között felfedezett rokon vonások arra engednek következtetni, hogy a szöveg, melyet nagy valószínűséggel az elsőáldozásra készülő gyermek Gaudí katekézisoktatása során használtak, mélyen belevéződött a lelkébe, és ha valaki meg akarja érteni a Sagrada Família-bazilika építészeti szerkezetét, akkor ezt a fontos kiindulópontot figyelembe kell vennie.